

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ ТА ГАЛУЗЕЙ. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 330.341.1

JEL Classification: O31, L72

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.2\(35\).169-179](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.2(35).169-179)

Р.І. Жовновач, доц., д-р екон. наук

Центральнoукраїнський національний технічний університет, м.Кропивницький, Україна

Концептуальні засади управління інноваційним розвитком залізорудних підприємств

Статтю присвячено проблемі управління інноваційним розвитком залізорудних підприємств. Розглянуто понятійний апарат та виокремлено основні ознаки інноваційного розвитку підприємства. Проаналізовано сучасний стан розвитку залізорудної галузі та з'ясовано основні проблеми вітчизняних залізорудних підприємств. Виокремлено основні нормативно-правові, технологічні, фінансові та управлінські причини гальмування інноваційного розвитку залізорудних підприємств. Представлено концепцію управління інноваційним розвитком залізорудного підприємства

інновація, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток підприємства, управління, залізорудне підприємство

Р.И. Жовновач, доц., д-р экон. наук

Центральнoукраїнський національний технічний університет, г.Кропивницький, Украина

Концептуальные основы обеспечения жизнеспособности промышленных предприятий

Статья посвящена проблеме управления инновационным развитием железорудных предприятий. Рассмотрен понятийный аппарат и выделены основные признаки инновационного развития предприятия. Проанализировано современное состояние развития железорудной отрасли и определены основные проблемы отечественных железорудных предприятий. Выделены основные причины задержки инновационного развития железорудных предприятий нормативно-правового, технологического, финансового и управленческого характера. Представлена концепция управления инновационным развитием железорудного предприятия

инновация, инновационная деятельность, инновационное развитие предприятия, управление, железорудное предприятие

Постановка проблеми. Формування в Україні моделі інноваційного типу є тим фундаментом, який визначає подальший розвиток економіки країни, в цілому, її окремих галузей та є необхідною умовою підтримання достатнього рівня їхньої конкурентоспроможності в умовах стрімкої зміни глобального середовища. Реалізація інноваційного розвитку вітчизняних підприємств вимагає оновлення виробничої бази з урахуванням необхідності модернізації, переходу до випуску високотехнологічної продукції, посилення інтелектуалізації виробництва, впровадження прогресивних методів та використання сучасних інноваційних технологій в системі управління підприємством.

Водночас, управління інноваційним розвитком окремих підприємств передбачає необхідність врахування їх індивідуальних й галузевих особливостей. Винятково актуальним це є для підприємств базових галузей, зокрема, залізорудних підприємств, технологічні процеси функціонування яких не схильні до швидкої трансформації відповідно змінам ринкового середовища. При цьому інноваційний розвиток залізорудної галузі має стратегічне для України значення, оскільки дозволяє вітчизняній металургії базуватися на власних ресурсах і обіймати вагомі позиції серед світових виробників чорних металів та входити до десятки країн-лідерів виробництва сталі.

Саме тому потрібен більш ґрунтовний підхід до оцінювання спроможності таких підприємств до реалізації можливостей, визначення та розв'язання проблем практичної реалізації інноваційного розвитку виробництва, розробки заходів щодо оптимізації виробничих та економічних процесів, впровадження сучасних методів та технологій інноваційного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування ефективної системи управління інноваційним розвитком підприємств перебуває у центрі уваги як українських, так і закордонних вчених. Зокрема, дослідженню теоретичних основ здійснення інновацій, реалізації принципів та механізмів формування й регулювання інноваційних процесів, забезпечення економічного розвитку підприємства на інноваційних засадах присвячено праці таких відомих дослідників, як М. Туган-Барановський [20], Й. Шумпетер [21, 22], В. Зянько [4], А. Орлова [12], І. Павленко [13], Т. Пожуєва [15] та інших. Методологічні та методичні проблеми інноваційного розвитку вітчизняної економіки та підприємств окремих галузей досліджували Анані Фарис [1], С. Іляшенко [8], М. Кирику [9], А. Турило [18, 19], Л. Федулова [24].

Однак, незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, слід зазначити недостатність, несистемність і, в певній мірі, недостатню обґрунтованість досліджень процесу управління інноваційним розвитком вітчизняних залізничних підприємств, та, як наслідок, неконтрольованість впровадження інноваційних заходів, що негативно позначається на результатах їхньої господарської діяльності.

Постановка завдання. Метою даної статті є розвиток концептуальних засад управління інноваційним розвитком залізничних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим джерелом формування конкурентних переваг, забезпечення стабільності функціонування і позитивних темпів економічного розвитку окремих підприємств у довгостроковій перспективі є активна інноваційна діяльність. Насамперед, дослідження сутності інноваційного розвитку підприємства передбачає формування понятійного апарату та осмислення причинно-наслідкових зв'язків між такими економічними категоріями, як “інновація” та “розвиток”. Етимологічно термін “інновація” має латинське походження, є іменником від *innovare* (у перекладі “оновлювати” або “змінювати”), складається з частки “into”, що означає в та “novus” – новий.

Засновниками теорії інновацій відповідно до переконань представників різних наукових шкіл вважають українського вченого М. Туган-Барановського та американського економіста австрійського походження Й. Шумпетера. У своїй праці “Промислові кризи в сучасній Англії, їх причини і вплив на народне життя”, виданій у Санкт-Петербурзі 1894 р. і перекладеній німецькою (1901 р.) та французькою (1913 р.) мовами, М. Туган-Барановський зазначав, що підприємство управляє процесом виробничого споживання, регулюючи пов'язані процеси нагромадження капіталу та його інвестування в нові технології [20].

Як науковий термін поняття “інновація” вперше введено Й. Шумпетером у працях “Теорія економічного розвитку” (1912) та “Капіталізм, соціалізм і демократія” (1942 р.) як нова функція виробництва, “нова комбінація” [21]. Він також представляв нововведення (інновації) як стрижень конкуренції нового типу, що є набагато більш дієвим, ніж цінова конкуренція, розглядав конкуренцію, засновану на відкритті нового товару, нової технології, нового джерела сировини, нового типу організації [22].

Для забезпечення ефективного управління інноваційним розвитком підприємства доцільно також виокремити основні ознаки розвитку: якісний характер змін [13], їх незворотність [6; 4], спрямованість [16, с. 49], здатність до адаптації, модернізації, реформування [8, с. 185], ефективність функціонування та рівня

конкурентоспроможного потенціалу, збільшення вартості підприємства, досягнення змінюваних глобальних цілей підприємства, внутрішня інтеграція підприємства, підвищення його життєздатності [2].

Сучасні наукові погляди зосереджені на розумінні сутності інноваційного розвитку підприємства, яка розкривається в таких аспектах:

- як засіб забезпечення стратегічної переваги організацій, для яких власне інновації не є основним видом діяльності;
- як вид діяльності, продуктом якого є конкретні наукові, науково-технологічні й інші результати, які можуть використовуватися як основа нововведень в інших галузях.

Так, згідно концепції інноваційного розвитку підприємства Л. Федулової інноваційний розвиток представлено як процес позитивних якісних змін в інноваційному стані підприємства з позицій динамічного підходу до діяльності, що дозволяє виокремити класичні етапи інноваційного процесу – формування новації; перетворення новації в нововведення; комерціалізація нововведення й перетворення його в інновацію – але й розглядати підприємство не лише як виробничо-технологічну систему, що є сукупністю елементів і процесів, взаємозалежних і взаємодіючих між собою засобами встановлення зв'язків (керуюча система та об'єкт керування), але й як таку, що діє в рамках системи вищого порядку – інноваційної системи, встановлюючи з нею відповідні зв'язки й реалізуючи інноваційний механізм функціонування [24]. Концепція інноваційного розвитку підприємства, представлена А. Турило, включає до свого складу дослідження вектора розвитку світової економіки, дослідження розвитку ринкової системи та дослідження економічних законів і форм їхнього прояву в діяльності підприємств [18].

С. Ілляшенко інноваційний розвиток підприємства розглядає з позиції процесу господарювання, що спирається на безупинний пошук і використання нових способів та сфер реалізації потенціалу підприємств у мінливих умовах зовнішнього середовища у рамках обраної місії, прийнятої мотивації діяльності і пов'язується з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту [8].

Водночас Т. Пожуєва зазначає, що інноваційний розвиток підприємства спирається на постійний (безперервний) пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства в умовах складного, рухомого та динамічного зовнішнього середовища його функціонування з метою розвитку підприємства та формування його перспективи [15, с. 105].

Інноваційний розвиток економіки України в цілому, її окремих галузей, суб'єктів господарської діяльності закріплено на законодавчому рівні законами “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки” № 2623-III від 11.07.2001 р., “Про інноваційну діяльність” № 40-IV від 04.07.2002 р., “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” № 3715-VI від 08.09.2011 р., “Про наукову і науково-технічну діяльність” № 848-VIII від 26.11.2015 р., Розпорядженням КМУ “Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи” № 680-р від 17.06.2009 р., “Про схвалення Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері” № 691-р від 10.09.2012 р., постановою КМУ “Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2012-2016 рр.” № 397 від 17.05.2012 р. та ін.

Зауважимо, що функціонування вітчизняних підприємств металургійної галузі базується на застарілих, спроектованих ще за радянських часів виробничих потужностях, які характеризуються техніко-технологічною відсталістю, високою енерго- і ресурсомісткістю виробництва, значним негативним екологічним навантаженням, а подальший розвиток цих підприємств забезпечувався переважно

завдяки збільшенню екстенсивного завантаження існуючих потужностей та використання сировинних переваг. При цьому, наявність у вітчизняних надрах покладів залізорудної сировини об'єктивно сприяло розбудові потужного гірничо-металургійного комплексу міжнародного значення, виробничою основою якого є залізорудна галузь. Залізорудні підприємства покривають потребу вітчизняного гірничо-металургійного комплексу у залізорудному концентраті, обкотишах, товарних залізних рудах тощо (табл.1).

Таблиця 1 – Обсяг видобутку залізної руди України за період 2011-2017 рр., млн. т

	Роки						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Руди залізні неагломеровані	173	176	185	184	175	167	151
Концентрати залізорудні неагломеровані	66,5	67,1	70,4	68,3	66,9	62,57	55,32
Концентрати залізорудні агломеровані	64,4	64,6	67,6	60,2	55,2	56,74	46,29

Джерело: складено автором на основі [3, 17].

Крім того, високими протягом тривалого періоду залишаються показники експорту збагаченої залізорудної сировини (експорт залізної руди з України в 2017 р. склав 6,3% загального обсягу експорту або 2,6 млрд. дол. США), завдяки чому забезпечуються вагомі надходження валютних коштів. Серед імпортерів української залізорудної сировини у 2017 р. лідував Китай, поставки до якого в грошовому виразі склали 720,334 млн. дол. або 27,8% загального обсягу експорту цієї продукції; на другому місці Словаччина - 312,195 млн. дол. (12,1%) і Австрія на третьому – 292,03 млн. дол. (11,3%). До інших країн експортовано залізної руди на 1,263 млрд. дол (48,8%) [7; 17; 23]. Зазначимо, що напрями експорту залежить від конкретного виду руди, що продемонстровано на рис. 1 та рис. 2. Так, наприклад, Китай надає перевагу придбанню неагломерованої залізної руди в порівнянні з агломерованою.

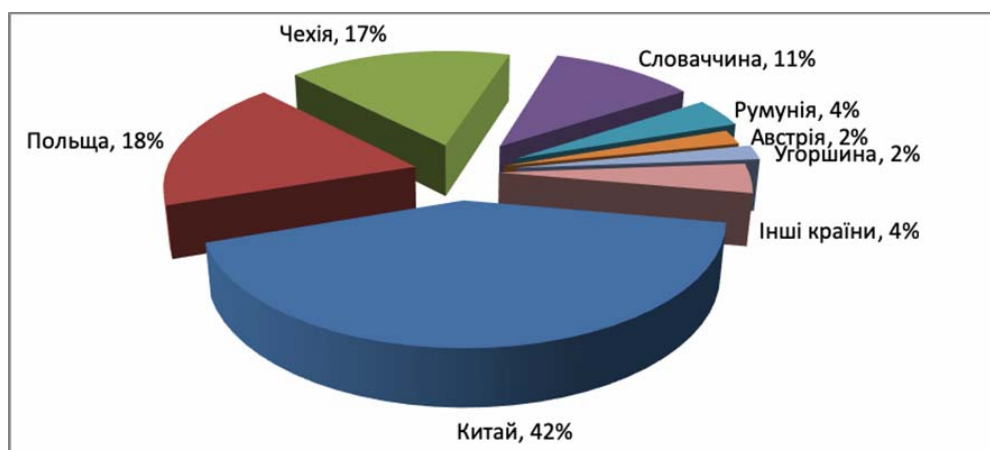

Рисунок 1- Напрями експорту неагломерованої залізної руди, 2017 р.

Джерело: складено авторами на основі [14, 17].

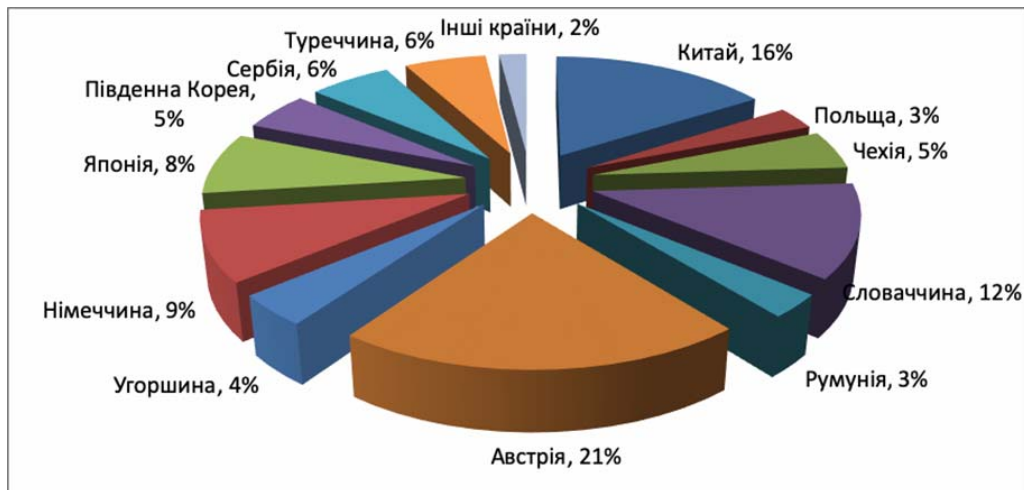

Рисунок 2 - Напрями експорту агломерованої залізної руди, 2017 р.

Джерело: складено авторами на основі [14; 17].

Проведений аналіз динаміки основних показників інноваційної діяльності залізорудної галузі за 2013-2016 рр. показав, що кількість підприємств, які активно займаються інноваційною діяльністю, з початку аналізованого періоду зросла лише на 5,31%. Водночас, спостерігається тенденція незначного збільшення власних НДДКР порівняно із зовнішніми, що демонструють дані табл. 2

Таблиця 2 – Інноваційна діяльність залізорудних підприємств України, один.

Категорія	2013	2014	2015	2016
Усього НДДКР, з них:	113	120	144	119
власні НДДКР	13	21	16	14
Зовнішні НДДКР	14	18	21	20
придбання машин, обладнання, програмного забезпечення	61	63	82	74
навчання та підготовка персоналу	17	20	27	19

Джерело: складено автором на основі [11; 17].

Протягом 2007-2015 рр. відзначено зниження обсягів реалізованої інноваційної продукції залізорудної галузі як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках на 54,28% і 79,53%, відповідно. Така ситуація склалася, перш за все, через загальне зниження внутрішнього споживання руд заліза та продуктів збагачення внаслідок негативного впливу світової економічної кризи та розгортання конфлікту на Донбасі, що призвело до браку джерел фінансування інновацій, відпливу наукових кадрів за кордон, орієнтації на усталені ринки з короткостроковою окупністю.

Крім того, за результатами проведених експертами досліджень суттєвих перешкод для здійснення інноваційного розвитку промислових підприємств виокремлено такі чинники:

- нестача власних коштів (на це вказали 81,7%);
- великі витрати на інновації – 49,3%;
- недосконалість законодавчої бази – 33,5%;
- високий економічний ризик – 32,5%;
- тривалий термін окупності інновацій – 30%;
- недостатня фінансова підтримка держави – 50,9%;

- недосконалість податкової системи та нормативно-правових актів, що регулюють відносини в сфері надрокористування – 21,4%;
- слабкий розвиток приватного підприємництва – 9,6%;
- нестача інформації про нові технології – 17,1%;
- відсутність можливостей для кооперування з іншими підприємствами та науковими організаціями – 16,7%;
- нестача інформації про ринки збуту – 15,2%;
- відсутність попиту на продукцію і несприйняття підприємствами нововведень – 14,4%;
- відсутність кваліфікованого персоналу – 13,7%;
- скорочення кількості реалізованих раціоналізаторських пропозицій у порівнянні з докризовим періодом – 24,1%;
- недостатній рівень якості менеджменту в галузі – 15,6% [1, 3, 4, 9].

Для зміни ситуації необхідно створити умови для ефективного використання наукового потенціалу, зменшення енергоємності виробництва, збільшення попиту на внутрішньому та зовнішньому ринках на вітчизняну залізорудну продукцію, залучення інвестицій. Традиційні напрями управління, що продукуються у внутрішньому середовищі діяльності залізорудних підприємств, не забезпечують успішної протидії загрозам, що функціонують ззовні його. Залізорудна галузь належить до переліку галузей, що потребують активного та широкого впровадження ефективної системи управління інноваційним розвитком, головною метою якої є створення такого варіанту впровадження інноваційних заходів, який дозволяв би за існуючих ресурсів досягати найвищого ефекту. Інноваційні заходи повинні не тільки підвищувати ефективність роботи підприємства, а й забезпечувати перехід на якісно новий рівень роботи завдяки створенню організаційної структури взаємодії наукових колективів, конкретних співробітників, які підсилять стимули підвищення рівня інноваційних розробок [5].

Представлена на рис. 3 концепція управління інноваційним розвитком залізорудного підприємства заснована на механізмі управління інноваційною діяльністю з врахуванням нормативно-правового забезпечення, принципів, функцій й методів управління, направлена на вирішення завдання формування ефективної системи планування і контролю за якістю інновацій для досягнення мети діяльності підприємства, а саме: формування інноваційного портфелю та інноваційної політики підприємства на основі системи державних стандартів та моніторингу внутрішнього і зовнішнього середовища для забезпечення розвитку підприємства на основі інноваційної діяльності.

Об'єктом управління є інновації, інноваційний процес і економічні відносини, що виникають між суб'єктами інноваційної діяльності, а учасниками ринку інновацій.

Формування портфелю інновацій ґрунтується на внутрішньому впровадженні або зовнішньому залученні інновацій та передбачає як забезпечення підприємства коштами під інновації, виданих позичальникам у тимчасове користування на умовах вчасного повернення всієї суми та виплати відсотків.

Управління інноваційним розвитком підприємства здійснюється через функції, основними з яких є: аналітична, інформаційна, планова, інтелектуальна, конкурентоспроможна (прогресивна), економічна, контрольна. Аналітична функція забезпечує можливість здійснення комплексного аналізу процесу інноватизації підприємства і розробку на цих засадах обґрунтованих рішень. Планову функцію спрямовано на планування й реалізацію інноваційних заходів у всіх сферах діяльності підприємства. Інформаційна функція відповідає за своєчасне надходження необхідної для здійснення інноваційної діяльності достовірної інформації. Інтелектуальна функція

безпосередньо поєднує інтелектуальний капітал з задачею зростання інноваційного рівня підприємства. Прогресивна забезпечує досягнення основного завдання розвитку підприємства – зробити його прогресивним (економічно, технічно, екологічно, соціально).

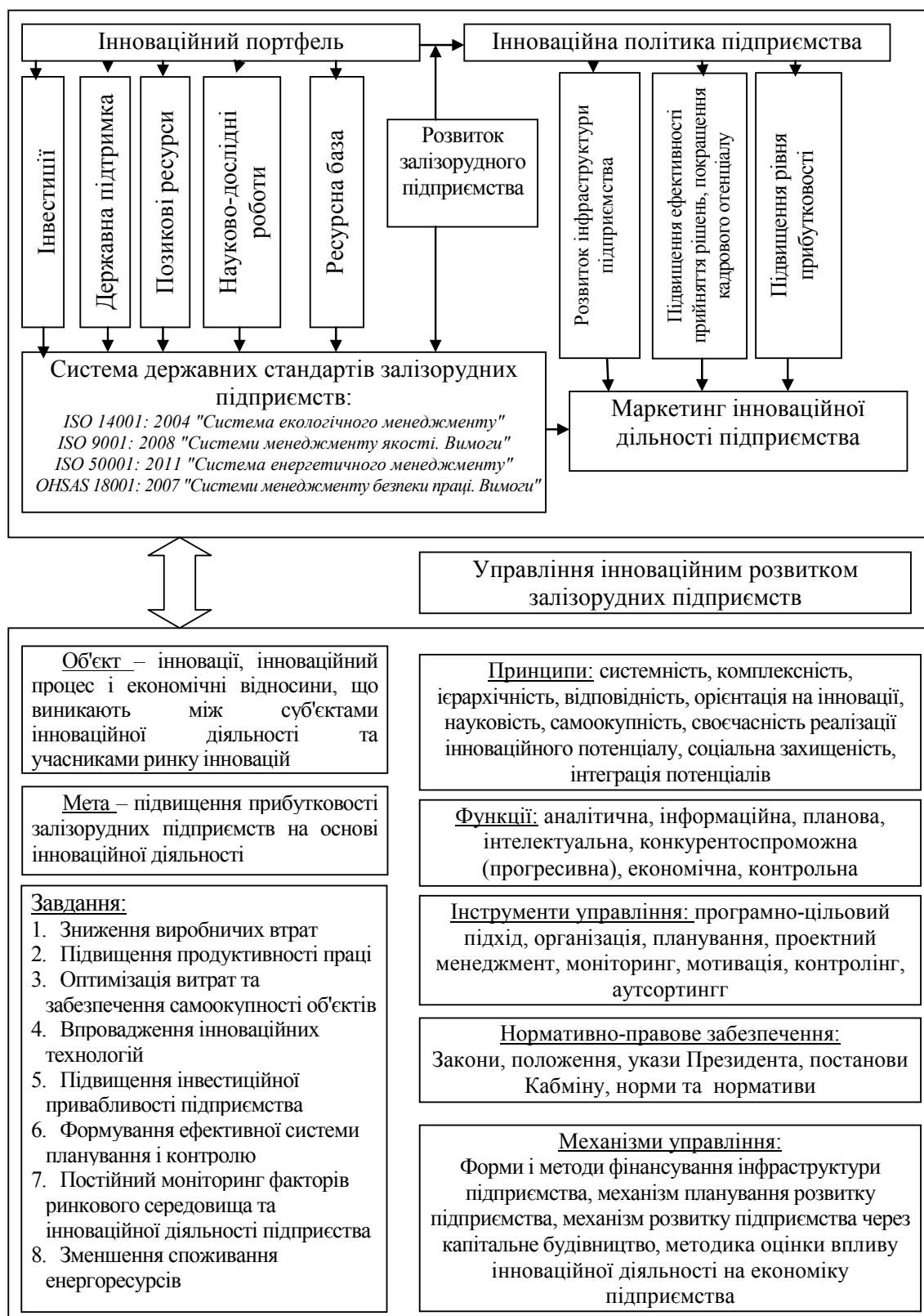

Рисунок 3 – Концепція управління інноваційним розвитком залізничних підприємств

Джерело: розроблено автором.

Економічна функція забезпечує ефективність реалізації усіх інноваційних заходів на підприємстві. Контрольна функція полягає в здійсненні постійного й всебічного контролю за процесом інноватизації підприємства. Механізм управління інноваційним розвитком повинен забезпечити підприємству підвищення інноваційності та покращення фінансових результатів господарської діяльності лише в тому випадку, коли всі складові механізму є взаємозалежними і працюють злагоджено, враховують весь перелік цілей інноваційного розвитку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження доводить необхідність найскорішого впровадження в діяльність вітчизняних залізничних підприємств інновацій та механізму інноваційного розвитку. Це обумовлено негативними наслідками прояву низки гальмівних факторів, найголовнішими серед яких є техніко-технологічна відсталість підприємств, низька продуктивність праці, високі енерго- і ресурсовитратність виробничих технологій, значне екологічне навантаження, недостатнє фінансування інноваційної діяльності, низький рівень якості менеджменту інновацій.

Проблему підвищення рівня інноваційності залізничних підприємств України запропоновано вирішувати за допомогою обґрунтованого наукового підходу до управління інноваційним розвитком, який може базуватись на основі впровадження нових і удосконалених підходів, алгоритмів, методів та механізмів управління інноваційним розвитком підприємства. Впровадження у практичну діяльність залізничних підприємств запропонованої концепції інноваційного розвитку та врахування впливів економічних законів здатні забезпечити досягнення основних цілей діяльності підприємства.

Подальші дослідження доцільно зосередити на забезпеченні варіативності інноваційного розвитку залізничних підприємств, формуванні в системі апарату управління підприємством відповідного органу управління інноваційним розвитком, розробленні методів оцінювання та системи оцінних індикаторів готовності підприємств до впровадження інновацій та ефективності інноваційних проєктів, розробці науково-методичного підходу до формування та реалізації стратегії безперервного інноваційного розвитку.

Список літератури

1. Анані Атеф Авад Фарис. Сучасні тенденції інноваційного розвитку вітчизняних залізничних підприємств. *Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет*. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. Том 27. № 3. С. 221-227.
2. Жовновач Р.І. Концептуальні основи забезпечення життєздатності промислових підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки*. – Кіровоград: КНТУ, 2016. Вип.30. С. 224-232.
3. Залізнична промисловість України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/prom/ukr/24.html> (дата звернення: 10.03.2019).
4. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку. Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2008. 397 с.
5. Економіка й організація інноваційної діяльності: підручник / за ред. О.І. Волкова, М.П. Денисенка. К.: Професіонал, 2011. 960 с.
6. Економічна енциклопедія /ред.-упоряд. С. Мочерний. Львів: Світ, 2006. 568 с.
7. Експорт залізної руди з України у 2017 році скоротився на 4,6%. *РБК Україна*. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/eksport-zheleznoy-rudy-ukrainy-2017-godu-1515491747.html> (дата звернення: 09.03.2019).
8. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: навч. посібник для студ. вузів. Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. 278 с.

9. Кирику М.В. Удосконалення управління інвестиційно-інноваційним розвитком та дослідження його впливу на результати діяльності залізорудної галузі. *Економічний аналіз*. 2014. Том 17. № 1. С. 205-214
10. Латфуллин Г.Р., Райченко. А.В. Теория организации: учебник для вузов. СПб.: Питер, 2005. 395 с.
11. Наукова та інноваційна діяльність в Україні – 2016: статистичний збірник / відп. за вип. І.Калачова. К.: Держстат України, 287 с.
12. Орлова А.А. Організація та здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності в промисловості України. *Ефективна економіка*. 2014. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> (дата звернення: 08.03.2019).
13. Павленко І.А. Інноваційне підприємництво у трансформаційній економіці України: монографія. К.: КНЕУ, 2007. 248 с.
14. Переміщення прибутку при експорті залізної руди з України веб-сайт. URL: <http://rev.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/profit-shifting.pdf> (дата звернення: 06.03.2019).
15. Пожусь Т.О. Сучасні підходи до управління інноваційною діяльністю підприємства. *Економіка і регіон*. 2014. № 1 (44). С. 103–109.
16. Райко Д.В. Стратегічне управління розвитком маркетингової діяльності: методологія та організація: монографія. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. 632 с.
17. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 06.03.2019).
18. Турило А.А. Основи управління інноваційним розвитком підприємства: монографія. Кривий Ріг: Вид. Р.А. Козлов, 2017. 307 с.
19. Турило А.А., Турило А.М. Менеджмент інноваційного розвитку підприємства. *Вісник Криворізького національного університету: зб. наук. праць*. Кривий Ріг: КНУ, 2013. № 35. С. 278–280.
20. Туган-Барановський М.И. Периодические промышленные кризисы. История английских кризисов. Общая теория кризисов. Петроград, 1923. 4-е изд. 384 с.
21. Шумпетер Й. Теория экономического развития. Исследования предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры. М: Прогресс, 1982. 455 с.
22. Шумпетер, Й.А. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия. М.: Эксмо, 2007. 864 с.
23. Україна у 2017 році збільшила виручку від експорту залізної руди і концентрату майже на 42%. веб-сайт. URL: <https://uprom.info/news/metal/ukrayina-u-2017-rotsi-zbilshila-viruchku-vid-eksportu-zalizoyni-rudi-i-konsentratu-mayzhe-na-42>. (дата звернення: 06.03.2019).
24. Федулова Л.І. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком підприємств. *Маркетинг і менеджмент*. 2014. № 2. С. 122-135.

References

1. Anani, Atef Avad Faris (2017). Suchasni tendentsii innovatsijnoho rozvytku vitchyznianskykh zalizorudnykh pidpriemstv [Modern tendencies of innovative development of domestic iron-and-steel enterprises]. *Ekonomicznyy analiz - Ekonomicznyy analiz, Vol. 27, 3, 221-227* [in Ukrainian].
2. Zhovnovach, R.I. (2016). Kontseptual'ni osnovy zabezpechennia zhyttiezdatsnosti promyslovykh pidpriemstv [Conceptual bases for viability support of industrial enterprises]. *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu: Ekonomicni nauky - The collection of scientific works of Kirovohrad national technical university: economic sciences*, Kirovohrad: KNTU, Vol.30, 224–232 [In Ukrainian].
3. Iron and steel industry of Ukraine. (n.d.). *ukrexport.gov.ua* Retrieved from: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/prom/ukr/24.html>.
4. Zianko, V.V. (2008). *Innovatsijne pidpriemnytstvo: sutnist', mekhanizmy i formy rozvytku [Innovative entrepreneurship: essence, mechanisms and forms of development]*. Vinnytsia: UNIVERSUM [in Ukrainian].
5. Volkov, O.I. & Denysenko, M.P. (Eds.). (2011). *Ekonomika Economics and organization innovation activities*. Kyiv: Profesional [In Ukrainian].
6. Mochernyj, S.V. (Eds.). (2002). *Economic encyclopaedia*. L'viv: Svit [in Ukrainian].
7. Eksport zaliznoi rudy z Ukrainy u 2017 rotsi skorotyvsia na 4,6%. RBK Ukraina [Export of iron ore from Ukraine in 2017 decreased by 4,6%]. *rbc.ua*. Retrieved from <https://www.rbc.ua/ukr/news/eksport-zheleznoy-rudy-ukrainy-2017-godu1515491747.html> [in Ukrainian].
8. Illiashenko, S. M. (2003). *Upravlinnia innovatsijnym rozvytkom: problemy, kontseptsii, metody. Management of innovative development: challenges, concepts, methods*. Sumy, VTD "Universytet-s'ka knyha" [in Ukrainian].

9. Kyryku, M. V. (2014). Udoskonalennia upravlinnia investytsijno-innovatsijnym rozvytkom ta doslidzhennia joho vplyvu na rezul'taty diial'nosti zalizorudnoi haluzi [Improving the management of investment and innovation development and studying its impact on the results of the iron ore industry]. *Ekonomichnyj analiz - Ekonomichnyj analiz*, Vol. 17, 1, 205-214 [in Ukrainian].
10. Latfullin, G. R., & Rajchenko, A. V. (2005). *Teorija organizacii [Theory of organization]*. Saint Petersburg: Piter [In Russian].
11. Kalachova, I. (Eds.). (2015). *Scientific and innovation activity in Ukraine*. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine [in Ukrainian].
12. Orlova, A. A. (2014). Orhanizatsiia ta zdzijsnennia investytsijno-innovatsijnoi diial'nosti v promyslovosti Ukrainy [Organization and realization of investment-innovation activity in the industry of Ukraine]. *Efektivna ekonomika - Effective economy*, 9. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua> [in Ukrainian].
13. Pavlenko, I.A. (2007). *Innovatsijne pidpriemnytstvo u transformatsijnij ekonomitsi Ukrainy [Innovative entrepreneurship in the transformational economy of Ukraine]*, KNEU [In Ukrainian].
14. Transfer of profit when exporting iron ore from Ukraine (n.d.). *rev.org.ua*. Retrieved from <http://rev.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/profit-shifting.pdf> [in Ukrainian].
15. Pozhuieva, T.O. (2014). Suchasni pidkhody do upravlinnia innovatsijnoiu diial'nistiu pidpriemstva [Modern approaches to management of innovative activity of the enterprise]. *Ekonomika i rehion-Economy and region*. 1 (44), 103-109 [in Ukrainian].
16. Rayko, D.V. (2008). Stratehichne upravlinnia rozvytkom marketynhovo diial'nosti: metodolohiia ta orhanizatsiia [*Strategic Management of Marketing Activity Development: Methodology and Organization*]. Kh.: VD «INZhEK» [in Ukrainian].
17. Sajt Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Statistics of the State Statistics Committee of Ukraine]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
18. Turylo, A.M. (2017). *Osnovy upravlinnia innovatsijnym rozvytkom pidpriemstva [Fundamentals of enterprise innovation management]*. Kryvyj Rih: Vyd. R.A. Kozlov [in Ukrainian].
19. Turylo, A.A., & Turylo, A.M. (2013). Menedzhment innovatsijnoho rozvytku pidpriemstva [Management of innovative development of the enterprise]. *Visnyk Kryvoriz'koho natsional'noho universytetu: zb. nauk. prats' - Bulletin of the Krivoy Rog National University: Coll. Sciences*. Wash. Kryvyi Rih, 35, 278-280 [in Ukrainian].
20. Tugan-Baranovskij, M.I. (1923). *Periodicheskie promyshlennye krizisy. Istorija anglijskih krizisov. Obshhaja teorija krizisov [Periodic industrial crises: History of British crises. The general theory of crises]*, 5 th ed., Nauka, Moscow [In Russian].
21. Shumpeter, J.A. (1982). *Teorija jekonomicheskogo razvitija. Issledovanija predprinimatel'skoj pribyli, kapitala, kredita, procenta i cikla kon#junktury [The Theory of Economic Development. Research on entrepreneurial profit, capital, credit, interest and the cycle of the situation]*. Moscow: Direktmedia Publishing [In Russian].
22. Shumpeter, J.A. (2007). *Teorija jekonomicheskogo razvitija. Kapitalizm, socializm i demokratija [The Theory of Economic Development. An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle]*. Moscow: Progress Publ [In Russian].
23. Ukraina u 2017 rotsi zbil'shyla vyruchku vid eksportu zaliznoi rudy i kontsentratu majzhe na 42%. [In 2017, Ukraine increased its exports of iron ore and concentrate by almost 42%]. *uprom.info*. Retrieved from <https://uprom.info/news/metal/ukrayina-u-2017-rotsi-zbilshila-viruchku-vid-eksportu-zaliznoyi-rudi-i-kontsentratu-mayzhe-na-42> [in Ukrainian].
24. Fedulova L.I.(2014). Kontseptual'ni zasady upravlinnia innovatsijnym rozvytkom pidpriemstv [Coceptual basis of the management of enterprise's innovative development]. *Marketynh i menedzhment innovatsij – Marketing and Management of Innovations*, 2, 122-135.

Ruslana Zhovnovach, Associate Professor, Doctor in Economics (Doctor of Economic Sciences)

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Conceptual Framework of Management of Innovative Development of Iron Ore Enterprises

The article deals with the problem of managing innovative development of iron ore enterprises. The conceptual apparatus has been considered and the basic provisions of the concepts of innovative development of an enterprise were summarized.

The current state of development of the national iron ore enterprises has been analyzed. As a result, the strategic importance of the iron ore industry for Ukraine was acknowledged. The raw material base of the national metallurgy and export orientation of the industry are based primarily on the use of the natural advantages. The main problems of the iron ore industry, related to technical and technological backwardness,

high energy and resource consumption of production, significant environmental burden on the environment and sensitivity to fluctuations in the economy of the importing countries have been identified. The main reasons for the inhibition of innovative development of iron ore enterprises of normative legal, technological, financial and managerial character were singled out.

It was substantiated that it is inevitable to introduce an effective management system of innovative development of iron ore enterprises for the formation of the framework of introduction of innovative measures which allowed achieving the highest effect at the existing resources.

The concept of management of innovative development of an iron ore enterprise is presented. It is based on the mechanism of management of innovative activity with consideration of normative and legal support, principles, functions and methods of management. An effective system of planning and quality control of innovations is formed to achieve the objective of an enterprise activity, namely: formation of innovative portfolio and innovative policy of an enterprise on the basis of the system of state standards and monitoring of internal and the external environments to ensure the development of the enterprise through innovation. It is necessary to correctly implement the concept of innovative development in the activities of iron ore enterprises and take into account the effects of economic laws. This allows more accurately determining the essential measures and most comprehensively managing innovative development of an enterprise. As a result, it will help to achieve the main goals of the enterprise.

innovation, innovative activity, innovative development of an enterprise, management, iron ore enterprise

Одержано (Received) 22.05.2019

Прорецензовано (Reviewed) 26.05.2019

Прийнято до друку (Approved) 04.06.2019

УДК 330.87

JEL Classification: M14

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.2\(35\).179-190](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.2(35).179-190)

Mariia Buhaieva, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Valentina Ryban, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Donetsk National Medical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Formation of the Mechanism of Providing Corporate Social Responsibility as an Integral Part of Effective Enterprise Activity

The authors proposed the content and consistency of the stages of the formation of the corporate social responsibility mechanism in the enterprise management system; in particular, the company's corporate social responsibility tools (internal and external) are determined, depending on the orientation towards the different groups of stakeholders. The form of implementation of corporate social responsibility tools in the enterprise management system and their application at the levels of management is developed, which allows determining the levels and sequence of both implementation and use of tools of social responsibility. Specific organizational and value-creating mechanisms are identified which should be used to integrate corporate social responsibility into enterprise strategy. Possible main disadvantages of integrating corporate social responsibility into the management system, documents and processes of the enterprise are outlined.

Enterprise Management System, Enterprise Strategy, Corporate Social Responsibility, Corporate Social Responsibility Tools, Corporate Social Responsibility Mechanism

М.В. Бугаева, доц., канд. екон. наук

Центральнoукраїнський національний технічний університет, г. Кропивницький, Україна

В.М. Рубан, доц., канд. екон. наук

Донецький національний медичний університет, г. Кропивницький, Україна

Формирование механизма обеспечения корпоративной социальной ответственности как составляющей эффективной деятельности предприятия

Авторами предложено наполнение и последовательность этапов формирования механизма корпоративной социальной ответственности в системе управления, в частности определены инструменты

© Mariia Buhaieva, Valentina Ryban, 2019